

9.Sınıf Coğrafya Dünyanın Bölgeleri Konu Anlatımı

Bölge ve Bölgeleri Oluşturan Özellikler

Bulundurduğu çeşitli coğrafi özelliklerle çevresinden ayrılan, buna karşılık kendi sınırları içinde benzerlik gösteren en büyük coğrafi birime bölge denir. Bölgeler doğal, beşeri, ekonomik ve işlevsel özelliklerine göre dört grupta sınıflandırılabilir.

1. Doğal Özellikler

a. Yer Şekilleri : Yeryüzündeki yer şekillerinin ortak özellikleri coğrafi bölgelerin belirlenmesinde önemli bir etkidir. Yer şekli özelliklerine bağlı olarak yeryüzü dağlık bölgeler, plato bölgeler, delta bölgeleri, ovalık bölgeler gibi birçok bölgeye ayrılabilir. Himalayalar, Nil Deltası, Meksika Platosu gibi.

b. İklim Özellikleri : Coğrafi bölgelerin belirlenmesinde önemli doğal etkenlerden biri de iklimdir. İklim elemanlarından olan sıcaklık ve yağış özellikleri, bir bölgenin doğal bitki örtüsünü ve yer şekillerinin oluşumunu etkiler. Aynı zamanda o bölgedeki ekonomik faaliyetlerin türünü de belirler. Çünkü toprak türü, su durumu, hayvan türleri ve yetişen bitkiler iklim koşullarının etkisi altındadır. Yeryüzü birbirinden farklı iklim bölgelerine ayrılmıştır. Akdeniz iklim bölgesi, ekvatorial iklim bölgesi, muson bölgesi, kutup iklimi bölgesi gibi.

c. Bitki Örtüsü : Bitkilerin doğal olarak yetiştiği bölgeler farklılık gösterir. Bu nedenle bitki örtülerine göre bölgeler ayrılır. Geniş yapraklı orman bölgesi, iğne yapraklı orman bölgesi, yağmur ormanları bölgesi, tundra bölgesi, step bölgesi gibi.

d. Su Özellikleri : Yeryüzünde akarsu ve göller gibi suların özelliklerine göre bölgeler de oluşturulabilir. Amazon Havzası, Kongo Havzası, Göller Bölgesi gibi.

e. Toprak özelliklerine göre : Bu bölgeler, toprakların sınıflandırılması ile oluşturulan doğal bölgeleri kapsar.

f. Doğal afet bölgeleri : Bu bölgeler, doğal afetler sonucunda oluşan bölgeleri kapsar. Deprem ve heyelan bölgeleri, doğal afet bölgelerine örnek verilebilir.

2. Beşeri özellikler

Yeryüzünde nüfus yapısı, dil, din, kültür, siyasi ve askerî özellikler gibi beşerî özelliklere bağlı farklı bölgeler oluşturulabilir. Avrupa Birliği, Kuzey Atlantik Paktı (NATO), İslâm ülkeleri, Türk ülkeleri gibi.

- Nüfus özelliklerine göre
- Yerleşme özelliklerine göre
- Konut yapı özelliklerine göre
- Siyasi-askerî özelliklerine göre
- İdari özelliklerine göre
- Planlama özelliklerine göre
- Kültür ve dinî özelliklerine göre

3. Ekonomik Özellikler

Yeryüzünde sürdürülen tarım, hayvancılık, ormancılık, madencilik, sanayi, turizm ve ticaret gibi ekonomik etkinlikler her yerde aynı yoğunlukta değildir. Bu nedenle bu etkinliklerin yoğunlaştığı farklı bölgeler oluşturulabilir. Petrol bölgeleri, tarım bölgeleri, sanayi bölgeleri, turizm bölgeleri gibi.

- Tarım özelliklerine göre
- Sanayi özelliklerine göre
- Madenlere göre
- Turizm özelliklerine göre

- Serbest ticaret özelliklerine göre
- Ulaşım özelliklerine göre
- Karma bölgeler

4- İşlevsel Özelliklerine Göre Bölgeler

- Mülki idari özelliklerine göre
- Yerel yönetim özelliklerine göre
- Kamu kurumlarının hizmet özelliklerine göre

Bölge Sınırları

Bölge Sınırlarının Oluşturulması

Bölgelerin sınırları oluşturulurken, bölgelerin işlevsel özellikleri göz önünde bulundurulur. Örneğin, tarım ve nüfus bölgeleri oluşturulurken bu konulardaki verilerden faydalanılır. Tarım verilerine göre, bir ürünün Dünya üzerindeki üretim alanları bölge hâlinde gösterilebilir. Aynı durum, nüfusun dağılışı için de yapılabilir. Nüfus verilerine göre, Dünya'da nüfusun yoğun olduğu bölgeler, seyrek olduğu bölgeler, nüfus artış hızı yüksek olan bölgeler gibi çeşitli bölgeler oluşturulabilir.

Bölgelerin sınırları oluşturulurken ele alınan ölçütlere göre, bölgeler arasındaki geçişler farklılık gösterir. Örneğin, iklim ve bitki örtüsü bölgeleri arasındaki geçişler çok keskin bir hat şeklinde değildir. Geniş yapraklı ormanların bulunduğu bir bölgeden iğne yapraklı ormanların bulunduğu bir bölgeye geçiş kademeli bir şekilde olur. Bu iki bölge arasında, geniş yapraklı ve iğne yapraklı ağaçlardan oluşan karışık ormanlar görülür.

Bölge sınırları zaman içinde değişebilir. Devletler arasındaki siyasi ve askerî anlaşmalara bağlı birlikliklerden oluşan bölgeler, zamanla işlevini yitirerek ortadan kaybolur. Örneğin, Sovyetler Birliği dağılmadan önceki dönemde kurulan Varşova Paktı, bu ülkeye bağlı cumhuriyetlerin bağımsızlığını kazanması ve NATO'nun dış tehdidinin azalmasına bağlı olarak ortadan kalkmıştır.

Çok uzun bir süreç olsa da doğal unsurlara bağlı olarak oluşturulan bölgelerin sınırları da değişebilir. Örneğin, yüzyıllarca önce ormanlarla kaplı olan Anadolu toprakları çeşitli uygarlıkların çeşitli nedenlerle ormanları tahrip etmesiyle günümüzde büyük ölçüde bozkır alanı hâline gelmiştir. Orman sınırları kıyı bölgelere doğru çekilmiştir.

Bir devletin egemenliği altında bulunan topraklara **ülke** denir. Bu tanımdan hareketle ülke, egemenlik sınırları ile bir bölge olarak düşünülebilir.